

35. Knjiga o Jobu – II

*Po čuvenju tek poznavah te dosad,
ali sada te oči moje vidješe!*

(Job 42,5)

Job zahtijeva život zaslužen osobnom pravednošću. Ne nalazeći drugoga načina, istupa pred Boga tražeći pravdu. Ljudska pravednost dolazi pred Boga! I Bog progovara. Svojom istinom. Pita Joba za njegovo mjesto i ulogu u Stvaranju, koje je njegovo mjesto u Stvarnosti? Razumije i pozna li prirodu ili je ona za njega zbivanje nedokučivih pojava? Gospodari li prirodom?

Job, koji priznaje da je odveć malen da bi odgovorio (40,4), biva suočen s Bogom čija moć nadilazi ljudske sile zla, s Gospodarom stvarnosti koji nadilazi ljudske moći – s Behemotom i Levijatanom, njegovim stvorovima, koji svojom snagom zasjenjuju čovjeka. Job spoznaje svoju ograničenost jer ni svojim znanjem ni snagom ne nadilazi svijet u kojem živi, nema moći utjecati na zbivanja u prirodi:

⁴Gdje si bio kad zemlju utemeljih?

Kazuj, ako ti je znanje sigurno.

⁵Znaš li tko joj je mjere odredio

i nad njom uže mjerničko napeo?

⁶Na čemu joj počivaju temelji?

Tko joj postavi kamen ugaoni

⁷dok su klicale zvijezde jutarnje

i Božji uzvikivali dvorjani?

(Job 38,4-7)

Uviđa Božju veličinu i ljudsku sićušnost. Sagledavajući kompleksnost i nedokučivost stvorenog svijeta koji govori o veličini svoga Stvoritelja, opažajući bogatstvo života koje se iskri i razgara u nepreglednim i neopisivim oblicima – među kojima prepoznaje sebe i svoje mjesto u veličanstvu sveopćeg događanja stvarnosti – Job motri samog Stvoritelja koji se očituje svojim nesagledivim djelom. U neshvatljivosti Svega ipak shvaća ono što zbog posvemašnje zaokupljenosti (ne)pravednošću i njezinim opravdavanjem do sada nije primjetio: njemu je darovana ova čudesna stvarnost koje je i on dio.

I ne samo darovana! Bog otkriva detalje koji se itekako tiču i Joba:

³³Zar poznaješ ti zakone nebeske

pa da njima moć na zemlji dodijeliš?

³⁴Zar doviknuti možeš oblacima

pa da pljuskovi tebe poslušaju?

³⁵Zar na zapovijed tvoju munje lijeću

i tebi zar se odazivlju: 'Evo nas'?

³⁶Tko je mudrost darovao ibisu,

tko li je pamet ulio u pijetla?
39Zar ćeš ti plijen uloviti lavici
ili ćeš glad utažit' lavićima
40na leglu svojem dok gladni čekaju
i vrebaju na žrtvu iz zaklona?
41Tko hranu gavranovima pribavlja
kad Bogu ptići njegovi cijuču
i naokolo oblijeću bez hrane?
(Job 38,33-36.39-41)

Priznajući da ne poznaje prirodne zakone ni tajne života ni u bićima koja su mu bliska, poput pijetla, Job shvaća važnu stvar: ako Bog hrani i brine o lavićima, o malim ptićima da bi ih držao u životu, hrani i njega. Da, iako je bolestan, još uvijek diše dahom Gospodnjim, još uvijek Bog brine o njemu i hrani ga. Shvaća da, koliko god čovjek mudar bio, ipak teško dohvaća koordinate vlastitog postojanja, temelja na kojem postoji i koji ga hrani, a kamoli stvarnosti u njezinim neshvaljivim razmjerima.

I povrh svega, onaj koji brine i ravna tom nedokučivom velikom i dubokom stvarnošću, još ima vremena brinuti i razgovarati sa prištavim – a sada i od prijatelja prezrenim – Jobom! Razgovara jer se nečemu od Joba nada, vidi nešto što ni sam Job ne vidi. Otkud ta Božja pažnja prema njemu? To nije mogao ničim zaslužiti prije nego li je postao, a ni sada svojom pravednošću jer:

Ako si prav, što si dodao njemu,
i što iz ruke tvoje on dobiva?
Opakost tvoja tebi slične pogađa,
i pravda tvoja čovjeku koristi.
(35,7-8)

Tek sada mu je postaje jasno da pred Bogom stoji potpuno gol i praznih ruku, nema u njima ni traga pravednosti, ni volje za raspravom. Svi su mu aduti izbijeni iz ruku. Sada to treba reći i naglas. Zato povlači svoje riječi i kaje se za njih objašnjavajući da je govorio o čudesima njemu neshvatljivim (42,3). Spreman je učiti od Stvoritelja. Svojim ga je očima vidio. Postao je čovjek koji sluša. Ostao je bez ičega pa i bez, po ljudsku shvaćene, pravednosti – pobožnosti. Ništa nema... Sada sluša. Sluša Istinu. Dobiva jer traži...i za svoje prijatelje koji nisu tražili jer su mislili da imaju. A imali su samo Boga po čuvenju, poput Joba.

Sada Ga vidi. A vidi i sebe, malenog i sićušnog čovjeka koji je ipak velik jer, evo, može stupiti pred Boga čija moć jeste bezgranična baš zato što pokazuje pažnju kojom prihvaća i cijeni Jobovo traganje. Osim toga, Jobu dariva ljubav kojom mu vraća sve što je izgubio blagoslivljajući ga više nego prije. Može se

reći da Bog sluša čovjeka daleko više nego li čovjek Boga te ga, makar i patnjom, doziva sebi „da se bolje čuju“.

Umjesto zaključka

Knjiga o Jobu suočava čovjeka s patnjom i s Bogom. To su dvije stvarnosti koje nadilaze čovjeka i obilježavaju darovanu mu egzistenciju. Patnja je prigoda za preispitivanje, pokretač koji Joba nuka na iskreno traganje i to u ozračju vjere. Jer vjera je snaga kojom je Job živio pravedno dok je Boga *poznavao tek po čuvenju*, njome je prihvatio svoje patnje i tražio pravednog Boga i, konačno, u vjeri je prepoznao Boga u motrenju svijeta. Job vjerom u svemu prepoznaje Božje djelovanje i njegovu prisutnost, pa i u patnji. Zato on nije junak prometejskog tipa, kao što smatra Ernst Bloch, koji bi se „titanski suprotstavio božanstvu i vjerovanoj svemoći neprijatelja“ (Boga), koji bi „izišao iz Jahvea“ i stavio čovjeka iznad svake tiranije!

Job je prije svega vjernik-patnik koji vjerom nadilazi samog sebe i svoje patnje i koji, težeći za pravednim Bogom, nezaustavljivo ide prema njemu. A Bog ga sve vrijeme prati, čeka i sluša.

I još jednu važnu pouku nalazimo na samom Epilogu Knjige o Jobu. Iako je Job u patnji duhovno napredovao, promijenio stajalište i porekao svoje ranije iskaze, Bog se na koncu vraća na te opovrgnute iskaze. Izriče neočekivane riječi koje zauvijek ostaju opomenom svakome tko u usta uzme Boga, teologiju i onda ide čovjeka-patnika utjerivati u svoje teološko-katekizamske sheme. Naime, Bog na koncu Jobovim prijateljima, koji su ga optuživali na temelju teologije onoga vremena, kaže:

Ti (Elifaz Temanac) i tvoja dva prijatelja raspalili ste moj gnjev jer niste o meni onako pravo govorili kao moj sluga Job. Zato uzmite sada sedam junaca i sedam ovnova i pođite k mome sluzi Jobu, pa prinesite za sebe paljenicu, a sluga moj Job molit će se za vas. Imat ću obzira prema njemu i neću vam učiniti ništa nažao zato što niste o meni onako pravo govorili kao moj sluga Job.

(42,7-8)

Dakle, ne samo da je Job govorio pravo nego sada njega – za kojeg su trojica prijatelja mislili da je sigurno sagriješio jer je udaren patnjom i da huli dok se pravda s Bogom – sada ga Bog uzima da se moli za ove „pravovjerne“ i, da ironija dođe do vrhunca, Bog će smilovati radi Joba – iz obzira prema svome sluzi Jobu neće im učiniti ništa nažao! Nisu govorili pravo kao njegov sluga Job! Iako je u pojedinim iskazima bio netočan (usp. Elihuovu besjedu u 33,1-13), on je živio najbolje kako je mogao i govorio najiskrenije što je mogao i zato mu u odnosu na službenu teologiju njegovih prijatelja i Bog daje pravo!

Oni su branili „katekizam“ ondašnjeg vremena, a sada su još i krivi! Zapravo, o Bogu su govorili naučenim floskulama, a nisu pogledali u Jobov život i patnju. Htjeli su omiljeti Bogu gazeći preko patnje konkretnog čovjeka Joba. A Job,

osjećajući da „katekizam“ ne vrijedi za njegov slučaj, tražio je Boga, vjerovao – nasuprot prijateljima koji govore o nekom krutom Bogu kod kojega on nema šanse – da ipak postoji pravedan Bog, Bog koji ima srce i dušu. U konačnici proizlazi da je Job branio Boga od krutosti i bešćutnosti kojom su ga oslikali njegova tri prijatelja, ovdje u ulozi „službenih“ teologa.

Knjiga o Jobu, iako prividno napada službenu teologiju i „katekizam“ svog vremena, time ih zapravo čuva da ne postanu savršeni, ali sterilni sistem u kojem više nema mjesta za život tj. za Boga. Teologija samo onda može postati dobar sistem ako se odrekne toga da bude savršen i završen sistem. Uvijek u tom sistemu mora postojati „rupa“ kroz koju ulazi neshvatljivost i tegobnost života jer kroz nju progovara Bog i želi ukazati na nešto novo, što čovjek u svojoj ograničenosti ne opaža i ne poštuje. Time teologe svoga vremena vraća na razumljivu jednadžbu: ograničen i nesavršen čovjek može imati samo ograničenu i nesavršenu teologiju. Zato Job, kao prototip teologa koji teologiju podupire i provjerava životom, unatoč manjkavostima dobiva Božje priznanje i blagoslov.

Kroz povijest kulture, čovjek se prema patnji različito odnosi. Victor Hugo je govorio: *Ulazimo u svijet plačući: to je život! Odlazimo također plačući: to je smrt!* Patnju ne prihvaća niti Dostojevski. Oni si suvremeni predstavnici linije neprihvatanja patnje koja se očituje od Epikura preko svih koji traže iznad svega slobodu, dostojanstvo i ovozemni čovjekov napredak, sve do najnovijeg materijalističkog humanizma i nihilizma.

S druge strane, stav aktivnog prihvaćanja i osmišljavanja patnje, toliko različit i od stoičkog podnošenja, prisutan je u kršćanstvu i kod velikih stvaralaca-patnika, poput Milтона, Beethovena, Pascala, Teilharda de Chardina, Kneippa, V. Frankla, a Bertrand Russel zaključuje: *Gdje nema patnje, nema ni kulture!*

Kod Joba vidimo da njegov odgovor na patnju nije moguće složiti u jednu ili u nekoliko rečenica, koliko god one bile stručno koncipirane. Jer njegov odgovor ne počiva na nečemu što se može staviti u pojmove. Njegov odgovor dolazi iz njegovog susreta sa živim Bogom, sa Njegovim svjetlom u kojem potpunije spoznaje svoj položaj u stvarnosti. Na temelju toga produbljuje svoj odnos s Bogom tako da on postaje neusporedivo kvalitetniji nego prije. Zato je njegov odgovor širok kao život, kao novo produbljeno postojanje i ne može se “pojmiti” – svrstati u jedan ili drugi pojam.

Koliko god da se ovdje radi u starozavjetnoj objavi koja je, kako kaže naša službena teologija (oprez, opet smo kod službene teologije!), tek priprema za puninu koju će donijeti Novi zavjet, vidimo da je u osnovi već ovdje prisutan NZ-ni obrazac: trpljenje pravednika ne može “propasti” nego biva nagrađeno Božjim blagoslovom. Već ovdje pravednik-patnik, kao što će se to na najizvrsniji način ostvariti u Gospodinu Isusu, nakon patnje dobiva novi, blagoslovljeniji tj. puniji život.